

Ο πόλεμος στο Ιράν και η νέα τάξη στη Μέση Ανατολή

Η στρατιωτική σύγκρουση ΗΠΑ και Ισραήλ με το Ιράν επιταχύνει μια διαδικασία γεωπολιτικής αναδιάταξης που διαρκεί πάνω από μία δεκαετία. Το αποτέλεσμα θα καθορίσει όχι μόνο την περιοχή αλλά και το διεθνές σύστημα

Στις 7 Οκτωβρίου 2023 η Μέση Ανατολή, αλλά και ευρύτερα η Ανατολική Μεσόγειος, μπήκε σε μια διαδικασία πλήρους αλλαγής ισορροπιών, συμμαχιών και ισχύος. Η στρατιωτική επέμβαση των ΗΠΑ και του Ισραήλ στο Ιράν και ο πόλεμος που ακολούθησε και λαμβάνει ευρέα περιφερειακά χαρακτηριστικά είναι το πρόσφατο κεφάλαιο σε αυτή τη μετεξέλιξη. Δεν μπορούμε ωστόσο να είμαστε βέβαιοι ότι θα είναι και το τελευταίο. Ας δούμε πώς διαμορφώνεται η νέα συνθήκη και πώς μπορεί να μοιάζει ο κόσμος ύστερα και από αυτή τη νέα πολεμική αντιπαράθεση.

Η αλλαγή της περιφερειακής ισορροπίας ισχύος

Από το 2011, όταν και άρχισαν η σταδιακή αποχώρηση των ΗΠΑ από την περιοχή και η μετακίνηση του στρατηγικού ενδιαφέροντος στην Ασία και τον Ειρηνικό, το Ιράν, η Τουρκία και η Ρωσία ήταν οι τρεις χώρες που ενίσχυσαν την περιφερειακή δυναμική και επιρροή τους, λειτουργώντας σε αρκετές περιπτώσεις, όπως η Συρία, συνεργατικά. Η παρουσία και η επιρροή τους βασίστηκαν στην υποστήριξη του καθεστώτος Ασαντ και στη συνεργασία και συμμαχία, κυρίως για το Ιράν και την Τουρκία, με ένοπλους μη κρατικούς δρώντες. Το Ιράν μάλιστα ήταν αυτό που δημιούργησε τον περίφημο «Άξονα της Αντίστασης» με το καθεστώς Ασαντ, τους Χούθι, τη Χεζμπολάχ, τη Χαμάς, την παλαιστινιακή Τζιχάντ και διάφορες οπτικές πολιτοφυλακές, κυρίως στο Ιράκ. Την ετερόκλητη συμμαχία ένωσε η εχθρική στάση έναντι του Ισραήλ και των ΗΠΑ.

Σε μια παράλληλη, αλλά πλήρως διαφορετική διαδικασία, οι ΗΠΑ προωθούσαν το πλαίσιο των Συμφωνιών του Αβραάμ, μεταξύ

Γράφει ο **Τριαντάφυλλος Καραπάντος**

Δρ. Ευρωπαϊκής Ασφάλειας και Νέων Απειλών, επιστημονικός συνεργάτης στο Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)

του Ισραήλ και χωρών της περιοχής, δημιουργώντας ένα νέο πλαίσιο συνεργασίας και ισχύος. Η διαδικασία σταμάτησε λίγο πριν υπογραφεί η συμφωνία μεταξύ Ισραήλ και Σαουδικής Αραβίας. Ήταν η τρομοκρατική επίθεση της Χαμάς στις 7 Οκτωβρίου 2023 στο Ισραήλ που άλλαξε αυτή την πορεία.

Σήμερα οι ισορροπίες έχουν αλλάξει ριζικά. Το καθεστώς Ασαντ δεν υπάρχει πια, η Χεζμπολάχ και η Χαμάς δέχτηκαν σημαντικά πλήγματα από το Ισραήλ, ενώ και οι Χούθι πιέζονται εδώ και καιρό. Ο «Άξονας της Αντίστασης» έχασε τη δυναμική του, ενώ απεδείχθη πως το Ιράν δεν είχε τη δυνατότητα να υποστηρίξει τους συμμάχους του έναντι του Ισραήλ, χάνοντας με αυτόν τον τρόπο την περιφερειακή ισχύ και επιρροή του. Απώλειες καταγράφει και η Τουρκία, η οποία επίσης είχε σχέσεις με τη Χαμάς και τις άλλες οργανώσεις της περιοχής. Αντίθετα, ενισχύουν την ισχύ και την επίδρασή τους το Ισραήλ, η Σαουδική Αραβία και το Κατάρ. Η Ρωσία από την πλευρά της βρίσκεται σε μια φάση μετάβασης, καθώς από τη μία έχασε το καθεστώς Ασαντ και από την άλλη αναγκάστηκε να αποτραβιχτεί από την περιοχή την Ομάδα Wagner που αποτελούσε το μακρύ της χέρι για την προετοιμασία και την υλοποίηση επιχειρήσεων.

Το Παλαιστινιακό βρίσκεται πλέον σε μεγαλύτερο αδιέξοδο, με την προοπτική της επίλυσης να μοιάζει πολύ μακρινή. Ενώ μένει να δούμε πώς θα εξελιχθούν οι σχέσεις των κρατών της περιοχής με το Ισραήλ και αν θα υπάρξει μια νέα εκδοχή των Συμφωνιών του Αβραάμ.

Ενα από τα ζητούμενα της επόμενης μέρας είναι πώς θα διαμορφωθεί η παρουσία των ΗΠΑ στην περιοχή μετά τον πόλεμο στο Ιράν. Η Μέση Ανατολή, όσο και αν οι ΗΠΑ θέλουν να απαγκιστρωθούν από αυτήν, μοιάζει επίμονη, καθώς έχει πολλά ανοιχτά μέτωπα και εστίες αστάθειας και ανασφάλειας.

Η επόμενη ημέρα στο Ιράν: το μεγάλο ερωτηματικό

Μπορεί η απόλυτη περιφερειακή ισχύς του Ιράν να είναι εμφανής, δεν ισχύει όμως το ίδιο και για την επόμενη μέρα στη χώρα. Το ίδιο μπορούμε να πούμε και για την περαιτέρω εξέλιξη του πολέμου, καθώς και της διάρκειάς του. Ο πρόεδρος Τραμπ έχει θέσει δύο βασικές επιλογές για το καθεστώς του Ιράν, τη συνθηκολόγηση ή την ανατροπή. Χωρίς καμία από τις δύο όμως σπυλιόνες να έχει προσδιοριστεί και όλα τα σενάρια να παραμένουν ανοιχτά. Πώς μπορεί να μοιάζει όμως η επόμενη μέρα στη χώρα; Το καλό σενάριο θα ήταν η μεταρρύθμιση του καθεστώτος με μια πολιτική και κοινωνική δυναμική αλλαγής που θα μπορούσε να μετουσιωθεί σε ένα νέο σύνταγμα και σε διαφοροποιήσεις στα βασικά πολιτικά στοιχεία. Το ενδιάμεσο σενάριο θα περιλάμβανε την περαιτέρω σκληρότητα του καθεστώτος, στο πλαίσιο περαιτέρω στρατιωτικοποίησης, και τη συνέχιση του πολέμου μέχρις τελικής αποτυχίας. Το κακό σενάριο θα περιλάμβανε έναν εμφύλιο πόλεμο διάρκειας που θα οδηγήσει στην καταστροφή της χώρας, καθώς θα μετεξελιχθεί και σε πόλεμο μεταξύ «αντιπροσώπων», δημιουργώντας μια μαύρη τρύπα ανασφάλειας.

Αν υπάρξει αλλαγή καθεστώτος; Σε αυτή την περίπτωση τα δεδομένα και τα σενάρια θα διαφοροποιηθούν και το κύριο ζητούμενο θα ήταν η βιωσιμότητα του διάδοχου σχήματος. Η εμπειρία του Ιράκ είναι πρόσφατη και τραυματική. Η ανατροπή του καθεστώτος του

1. Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΟ ΙΡΑΝ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΤΑΞΗ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Μέσο: TA NEA_INT

Ημ. Έκδοσης: . . .01/03/2026 Ημ. Αποδελτίωσης: . . .21/03/2026

Σελίδα: 11

WANA NEWS AGENCY / MAJID ASGARPOUR

Το κακό σενάριο θα περιλαμβάνει έναν εμφύλιο πόλεμο διάρκειας που θα οδηγήσει στην καταστροφή της χώρας, καθώς θα μετεξελιχθεί και σε πόλεμο μεταξύ αντιπροσώπων

ως τότε ήταν απύσχα. Η απειλή εναντίον ενός κράτους- μέλους, το οποίο έχει την ιδιαίτερη σχέση με την Ελλάδα, προκάλεσε την άμεση αντίδραση της δεύτερης και σε συνέχεια της Γαλλίας, η οποία έχει πάντα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη σταθερότητα στην Ανατολική Μεσόγειο. Ακολούθησαν και άλλες χώρες, δημιουργώντας επί της ουσίας έναν ad hoc μηχανισμό παροχής προστασίας στην Κύπρο. Υπό το πρίσμα της αμυντικής ολοκλήρωσης είναι μια εκδοχή μεταβλητής γεωμετρίας που αναπτύχθηκε σε μια συγκεκριμένη περίπτωση. Ωστόσο, μπορεί να λειτουργήσει και ως οδηγός για την επόμενη μέρα της ευρωπαϊκής άμυνας. Η ΕΕ έχει θέσει ως προτεραιότητα την αμυντική της ενίσχυση με χρονικό ορόσημο το 2030. Ωστόσο οι κρίσεις και η εξέλιξη των απειλών κάνουν το 2030 να μοιάζει μακρινό. Σε περίπτωση κρίσης ή ευθείας απειλής τα κράτη έχουν την ανάγκη άμεσης υποστήριξης. Μια συνθήκη που μπορεί να μετεξελιχθεί να αντανακλαστικά που εμφανίστηκαν για την υπερπόσηση της Κύπρου σε έναν μεταβατικό μηχανισμό αμυντικής βοήθειας, που θα τρέχει παράλληλα με τις πρωτοβουλίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Θα φέρει η στρατιωτική επέμβαση στο Ιράν μια καλύτερη μέρα για τους πολίτες του Ιράν και για τη σταθερότητα στην περιοχή; Οι απαντήσεις σε αυτά τα δύο ερωτήματα είναι αυτές που θα λειτουργήσουν ως πλαίσιο αξιολόγησης της επέμβασης και της χρησιμότητάς της. Μπορεί, για παράδειγμα, να περιοριστεί η απειλή από τους πληρεξούσιους του Ιράν, αλλά να ενισχυθεί ο κίνδυνος από τον ισλαμιστικό εξτρεμισμό και την τρομοκρατία. Αλλά και στην περίπτωση του εσωτερικού του Ιράν τα δεδομένα είναι λίγα και οι προβληματισμοί περισσότεροι. Αν το καθεστώς αντέξει, μπορεί να δούμε μια ακόμα πιο κατασταλτική εκδοχή του που θα δημιουργήσει μεγαλύτερα αδιέξοδα για τους πολίτες του Ιράν. Σε κάθε περίπτωση και σε κάθε σενάριο, τόσο περιφερειακά όσο και εσωτερικά στο Ιράν, είναι πλέον άμεση ανάγκη η μεταρρύθμιση του ΟΗΕ και η αναδιοργάνωση του συστήματος της Διεθνούς Κοινότητας, πριν αυτή πέσει σε απαξίωση και συντριβεί από τον ανταγωνισμό της σκληρής ισχύος. Η ΕΕ είναι σίγουρα ο δρων που θέλει έναν κόσμο με κανόνες και πρέπει να δώσει το στίγμα της προς αυτή την κατεύθυνση. ●

Σαντάμ Χουσεΐν οδήγησε σε μια εκτεταμένη διαδικασία εκκαθάρισης από τα στελέχη του Μπάαθ που τελικά επέλεξαν να ενταχθούν στην τότε ISI (Islamic State in Iraq) και να συμβάλουν στη μετεξέλιξη της στη μεγαλύτερη τρομοκρατική απειλή του 21ου αιώνα. Πόσο βιώσιμο και τι χαρακτηριστικά θα είχε το νέο - διαφορετικό καθεστώς; Η εμπειρία της Αιγύπτου επίσης προβληματίζει, καθώς η ανατροπή του στρατιωτικού καθεστώτος Μουμπάρακ οδήγησε σε εκλογές στις οποίες εξελέγη ο εκπρόσωπος των Αδελφών Μουσουλμάνων και τελικά η χώρα οδηγήθηκε σε ένα νέο στρατιωτικό καθεστώς. Πάντα σε αυτές τις περιπτώσεις υπάρχει και ο κίνδυνος περαιτέρω περιφερειακής διάχυσης της αστάθειας και ενίσχυσης του εξτρεμισμού.

Η Ζούγκλα της μονομέρειας και της σκληρής ισχύος

Από τον Φεβρουάριο του 2022 και την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία ο κόσμος δεν είναι ίδιος. Ο ΟΗΕ δεν μπορεί να λειτουργήσει σε ένα έντονα πολωμένο γεωπολιτικό περιβάλλον και η Διεθνής Κοινότητα δεν μπορεί να προασπιστεί τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να προσθέσουμε και την αλλαγή στην πολιτική των ΗΠΑ μετά τη νέα διακυβέρνηση Τραμπ. Ο πρόεδρος των ΗΠΑ θεωρεί πως οι διεθνείς θεσμοί δεν μπορούν να διαμορφώσουν συνθήκες ισορροπίας στη γεωπολιτική συνθήκη που ζούμε, γι' αυτό και υποστηρίζει τις πολιτικές ισχύος, σε μια λογική

ισορροπίας της ισχύος. Μια προσέγγιση που την είδαμε στην πίεση στην Ουκρανία για την επίτευξη συμφωνίας ειρήνης, στην επέμβαση στη Βενεζουέλα για τη σύλληψη του Μαδούρο, στην κρίση της Γροιλανδίας και, τέλος, στη στρατιωτική επέμβαση, από κοινού με το Ισραήλ, εναντίον του Ιράν. Το πολυμερές πλαίσιο του ΟΗΕ και της ΕΕ υποχωρεί ανάμεσα στις συμπληγάδες των πολιτικών ισχύος, ιδιαίτερα από τη στιγμή που σε αυτή τη θέση προσχώρησαν και οι ΗΠΑ, που ήταν ο βασικός στυλοβάτης του μεταπολεμικού συστήματος διεθνούς οργάνωσης. Δεν μπορεί κανείς να εγγυηθεί πως η προβολή και η χρήση σκληρής ισχύος θα φέρουν σταθερότητα σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Αντίθετα, υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να μεταβούμε σε ένα καθεστώς αναρχίας με περισσότερες μονομερείς ενέργειες. Σε αυτή την περίπτωση, τα βλέμματα πέφτουν στην Ταϊβάν και στο ενδεχόμενο επέμβασης της Κίνας. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο πως ο πρόεδρος Τραμπ προώθησε το σχήμα του «Συμβουλίου Ειρήνης» για τη Γάζα, λειτουργώντας ξανά εκτός του πλαισίου του ΟΗΕ, εντείνοντας τον σκεπτικισμό για την αποτελεσματικότητά του.

Η ευρωπαϊκή άμυνα και η μεταβλητή γεωμετρία

Η στοχοποίηση της Κύπρου είναι ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που ανέκυψαν από τον πόλεμο στο Ιράν, καθώς τοποθέτησε στην εξίσωση την ΕΕ, η οποία

Μια αφήσια με την εικόνα του εκλιπόντος ανύπατου ηγέτη του Ιράν Αγιατολάχ Αλί Χαμενεΐ φινουράρει σε κεντρικό κτίριο σε πλατεία της Τεχεράνης. Μάρτιος 2026